

Ekstrakt

Siste Sjanse har foretatt en viltkartlegging i de tre kommunene Nesodden, Frogn og Ås. Arbeidet har bestått av innhenting og sammenstilling av eksisterende informasjon samt noe nytt feltarbeid. All viltinformasjon er innlagt i databasen Natur2000. Totalt er 302 objekter avgrenset, hvorav 207 vurderes som svært viktige og 95 som svært viktige. Rapporten gir en summarisk oversikt over metode og resultater.

Nøkkelord

Akershus
Follo
Frogn
Nesodden
Rødlistearter
Viltkartlegging
Viltområder
Ås

ISSN: 1501-0708

ISBN:

Siste Sjanse – notat 2004-6

Tittel

Viltkartlegging i Nesodden, Frogn og Ås kommuner

Forfatter

Arne Heggland, Kim Abel og Sigve Reiso

Dato

25. mars 2004

Antall sider

11 + vedlegg

Økonomisk støtte

Prosjektet er finansiert av landbrukskontoret for Follo og Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdeling.

Siste Sjanse Oslo-kontor: Maridalsveien 120, 0461 OSLO

Telefon 22 71 60 95. E-post: terje@sistesjanse.no

Siste Sjanse Arendal-kontor: Telefon 37 06 04 18/95 97 96 12. E-post:

arne@sistesjanse.no

Nettadresse: www.sistesjanse.no

Forord

Arbeidet som beskrives av denne rapporten kom i stand etter avtale mellom Stiftelsen Siste Sjanse og Landbrukskontoret i Follo v/Morten Lysø. Oppdraget omfatter viltkartlegging, her under innsamling og systematisering av eksisterende informasjon og noe nytt feltarbeid.

Vi takker for godt samarbeid med Morten Lysø. Takk til alle som har bidratt med informasjon, særlig til NOF v/Svein Dale og Knut Eie, og til informanter som stilte opp på en ”åpen dag” som ble arrangert i de enkelte kommunene.

Feltarbeid ble gjennomført i perioden primo juni til ultimo august av Sigve Reiso, Kim Abel, Tom Hellig Hofton, Terje Blindheim og Arne Heggland. Sammenstilling av data, digitalisering og rapportering er gjennomført av Sigve Reiso, Kim Abel og Arne Heggland.

Oslo/Arendal, 25. mars 2004

Arne Heggland, Kim Abel og Sigve Reiso
Stiftelsen Siste Sjanse

Sammendrag

Oppdraget omfatter kartlegging av vilt, her under innsamling og systematisering av eksisterende informasjon og noen egne feltundersøkelser, i kommunene Nesodden, Frogn og Ås. Kartlegging og verdisetting er, med noen modifikasjoner, utført etter "Vilhåndboka" (DN-håndbok 11).

Totalt inneholder materialet 106 flater, 177 punkter og 19 linjer.

Av de 302 objektene (flater, punkter og linjer), er 207 vurdert som svært viktige viltområder og 95 som viktige viltområder. Leveområder for 12 rødlistearter inngår i dataene.

Denne rapporten dokumenterer arbeidet og gir et overordnet overblikk over datafangsten.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
INNHALDSFORTEGNELSE	4
1. BAKGRUNN, MATERIALE OG METODE	5
1.1. GENERELT	5
1.2. METODE OG AVGRENSNINGER	5
1.3. VERDISSETTING OG SAMMENVEIING AV ARTER OG FUNKSJONSOMRÅDER	5
1.4. VIKTIGE OG SVÆRT VIKTIGE VILTOMRÅDER	6
1.5. KODING OG SORTERING AV INFORMASJON OVERFØRT TIL KOMMUNENE.....	6
2. RESULTATER.....	8
2.1. OPPSUMMERING	8
2.2. RØDLISTEARTER.....	8
2.3. TREKKVEIER.....	10
2.4. ANDRE ARTER	10
4. LITTERATUR.....	11
VEDLEGG 1: RØDLISTEKATEGORIER	12
VEDLEGG 2: LITTERATURLISTE FRA NATUR2000	13
VEDLEGG 3: OBSERVATØRLISTE FRA NATUR2000.....	14

1. Bakgrunn, materiale og metode

1.1. Generelt

Målsettingen med prosjektet har vært å framskaffe oppdatert viltinformasjon for Nesodden, Frogn og Ås, og systematisere denne i henhold til nasjonale retningslinjer for digital arealinformasjon. Grunnlagsdata (bl.a. gamle, analoge viltkart) har vært kvalitetskontrollert, og intervjuer har vært foretatt. Informasjon om et stort antall amfibielokaliteter i Nesodden og Frogn er overført fra Kjell Sandaas (i form av personlig meddelelse) og Leif Åge Strand (i form av litteratur og personlig meddelelser). Noe nytt feltarbeid (totalt ca 12 dagsverk) har vært gjennomført. Alle arter med viltvekt har ikke vært prioritert like høyt i kartleggingen. Prioritet mellom ulike artsgrupper har vært bestemt av kommunenes ønsker og konsulentens løpende prioriteringer. Et viktig fokus for feltarbeidet i kommunene har vært kontroll av rovfuglreir (hovedsakelig hønsehauk), med mål om å nøyaktig stedfeste så mange reir som mulig.

1.2. Metode og avgrensninger

Amfibiedammer, spillende ("krekseende") åkerrikser, hikompleks av grevling og nøyaktig stedfestede rovfuglreir er digitalisert som punkter. Trekkveier er digitalisert som linjer. Annen informasjon er digitalisert som flater. Informasjon om hekkeplasser for rovfugl hvor eksakt reirplassering ikke er kjent, er altså knyttet til flater. I slike tilfeller er det sterkt ønskelig med nytt feltarbeid for å avklare eksakt lokalisering. Leveområder for åkerrikse er vanskelig å knytte til flater på en forvaltningsrelevant måte. Oftest forblir hekkestatus på lokaliteter med spillende åkerrikser uviss, da reir er vanskelig å finne. Dessuten varierer riksenes bruk av ulike åkre år for år, etter hva som dyrkes her. Dette er grunnen til at krekseende åkerrikser kun er punktfestet.

Viltkartleggingen følger i hovedsak metode beskrevet i DN-håndbok 11 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996). Det hersker flere mulige praksiser for kartfesting av arters funksjonsområder. I noen tilfeller er avgrensningen "naturlig", og kan vanskelig gjøres på forskjellige måter. Dette gjelder f.eks. raste- og hekkeområder for våtmarksfugler i næringsrike innsjøer. I andre tilfeller, som for leveområder til hakkespetter og spurvefugler i gamle eller rike skogtyper, er det ikke opplagt hvordan grensene for artens antatte funksjonsområde skal trekkes. I vår tilnærming til denne problematikken har vi valgt å knytte observasjonene til arealer med tilgjengelig habitat, i stedet for å operere med snevre flater eller punktfestinger av hekkelokaliteter for arter som bytter reirtre hvert år (hakkespetter, spurvefugler). Vår praksis betyr i mange tilfeller utfigurering av større enheter enn vanlig i en viltkartlegging. Metoden går noe lengre enn DN-håndbok 11 antyder m.h.p. å antyde leveområder for ulike viltarter. Vi har høstet generell aksept og anerkjennelse for denne metoden hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.

1.3. Verdisetting og sammenveiling av arter og funksjonsområder

Direktoratet for Naturforvaltning (DN) har i DN – håndbok 11 ("Vilthåndboka") (Direktoratet for Naturforvaltning 1996) gitt en oversikt over hvilke arter og funksjonsområder som anbefales registrert i kommunale viltkartlegginger. De ulike funksjonsområdene som

anbefales kartlagt er tildelt en verdi i form av en *viltvekt* fra 1 (laveste) til 5 (høyeste). Dette vekttallet bygger på en skjønnsmessig vurdering av artens verdi/status, funksjonsområdets betydning for arten og trusselnivået mot artens funksjonsområde. Med unntak av noen arter som alltid skal gis høy vekt, gir DN kun retningslinjer. Disse retningslinjene er gitt som et anbefalt spenn (ramme) for viltvekt. F.eks. er leveområde for padde plassert i viltvekt 1-3. Det er opp til Miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen å bestemme hvor, innenfor dette spennet, artene og funksjonsområdene skal plasseres regionalt. I Follo har vi ikke justert viltvekten for hver enkelt art/informasjon.

Verdisetting av viltområder skjer etter håndboka ved en summering/veiing av verdien (vektallene) for funksjonsområdene for viltartene som er registrert. Resultatet er et vektsumkart med viltområder av ulik verdi. DN-håndbok 11 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996) foreslår at justert vektsum 1 gir status "registrert viltområde", justert vektsum 2-3 gir "viktige viltområder" og justert vektsum >3 gir "svært viktige viltområder". DN-håndbok 11 spesifiserer i detalj hvordan denne overlageringsanalysen kan gjennomføres. Dersom en skal framstille et meningsfullt kart hvor områdeverdier er avledet direkte fra vektsommer, bør en ha tilgang på nøyaktige og oppdaterte opplysninger om forekommende arter og deres områdebruk. I Follo eksisterer ikke gode nok grunnlagsdata til at resultatet av en overlageringsanalyse gir et kart som gjenspeiler viktige viltområder. Vi har derfor foretatt en manuell vurdering av områdenes verdi og avgrensning på grunnlag av registreringer og vår vurdering av tilgjengelig habitat og kvalitetene i landskapet for øvrig.

Alt i alt må en bruke et faglig skjønn når en skal vurdere hvor "tung" eller "lett" en art er i viltsammenheng. I viltkartleggingen i Nesodden, Frogn og Ås er denne vurderingen nedfelt i lokalitetsverdien.

1.4. Viktige og svært viktige viltområder

I de viktige og svært viktige viltområdene skal viltinteressene ha avgjørende betydning for arealforvaltningen. Det er ikke ønskelig med (tunge) tekniske inngrep eller storskala-forstyrrelser i slike områder, dersom slike inngrep vil redusere viltartenes muligheter til bruk av området. Fragmentering bør unngås, etter som størrelsen er en viktig kvalitet ved de fleste viltområdene. Dersom det utøves landbruk, skal utøveren ta spesielle vilthensyn. Grunneier bør ha en dialog med viltmyndigheter, slik at inngrep i størst mulig grad kan utføres på en viltvennlig måte. Det er ingen skarpe grenser mellom viktige og svært viktige områder. De svært viktige har vanligvis flere viktige viltforekomster (og med høyere viltvekt) enn de viktige.

Det er ønskelig at viltområdene som er prioritert som viktige og svært viktige, dekker et tverrsnitt av kommunens naturlig forekommende hovednaturtyper.

1.5. Koding og sortering av informasjon overført til kommunene

All informasjon er innlagt i databaseverktøyet Natur2000, og alle objekter er digitalisert i ArcView. Digital informasjon i form av kartverk og egenskapstabeller er prosjektets primære sluttprodukt.

Konsulenten har gjort enkelte strategiske valg i forhold til registreringsmetode (se 1.2). En konsekvens av dette er at flere viltarter kan være knyttet til det samme viltområdet (flate, linje eller punkt), og at polygonene fokuserer på forvaltningsrelevante enheter i større grad enn nøyaktig stedfesting av registreringsinformasjon. Informasjon om de verdiklassifiserte viltområdene er knyttet til digitaliserte flater/linjer/punkter som er overført til kommunene og fylkesmannen i følge med en artsliste, der all artsinformasjon er systematisert. All koding av informasjon følger SOSI-standardene.

2. Resultater

2.1. Oppsummering

Oppsummerende tall fra kartleggingen i de tre kommunene er gjengitt i tabell 1. Betegnelsen ”objekt” eller ”viltobjekt” omfatter både flater, punkter og linjer.

Tabell 1: Oppsummering fra viltkartleggingen i Ås, Nesodden og Frogn kommuner, 2004. Med viltobjekt menes alle flater, linjer og punkter som inngår i materialet.

	Ås	Nesodden	Frogn	Totalt
Antall viltobjekter	87	120	95	302
Svært viktige objekter	61	82	64	207
Viktige objekter	26	38	31	95
Flater	22	40	44	106
Linjer	12	4	3	19
Punkter	53	76	48	177
Antall viltposter registrert	426	380	305	1111
Antall viltposter med viltvekt	306	276	267	849
Antall viltposter rødlistet	106	124	92	322

2.2. Rødlistearter

I dette avsnittet gis en summarisk oversikt over informasjon om rødlistet vilt som inngår i viltkartleggingen i Nesodden, Frogn og Ås kommuner. Tabell 2 oppsummerer dataene.

2.2.1. Herpetiler (amfibier og krypdyr)

Av Norges 4 rødlistede amfibiearter, er tre arter registrert i kommunene; liten salamander, stor salamander og spissnutefrosk. De to salamanderartene finnes i mange dammer i Follo-kommunene, særlig gjelder dette liten salamander. Follo er utvilsomt et viktig landskap for amfibier knyttet til ulike typer vannhull. Gårdsdammer og andre kunstige dammer utgjør en betydelig andel av slike vannhull.

En rødlistet krypdyrart, slettsnok, er registrert med leveområder i Ås og Frogn.

2.2.2. Fugl

Av de 55 fuglearter som er oppført på den norske rødlista (Direktoratet for Naturforvaltning 1999) er leveområder for 12 av artene registrert på viltkartet for de tre kommunene (tabell 2). Dette gjelder områder der hekking/ungling er påvist/sannsynlig, eller som er benevnt som leveområder. I tillegg observeres en rekke rødlistearter blant fugl som sporadiske gjester, helst på trekk.

Skogdue, vendehals, hønsehauk, fiskeørn, dvergspett, nattravn, vannrikse og vepsevåk har etter alt å dømme faste hekkebestander i kommunene, mens åkerrikse, myrrikse, vandrefalk

og gråspett er mer ustabile eller sporadiske som hekkefugler. Vandrefalk er i spredning, og vil trolig befeste sin posisjon som hekkefugl i årene som kommer. M.h.p. gråspett har vi ikke kjennskap til faste hekkeplasser for arten i kommunene, men det virker sannsynlig at ett eller flere par kan hekke i dette store området årlig. Myrrikse er en meget sjelden fugl i norsk fauna, og hekker etter alt å dømme ikke årlig, mens vannrikse nok kan antas å være en årlig hekkefugl i næringsrike innsjøer, helst i Ås kommune.

Blant de vanligere artene, synes skogdue, vendehals og dvergspett å forekomme på en rekke lokaliteter. Artene er vanligere enn en får inntrykket av i dataene fra viltkartet. Skogdue er ofte funnet hekkende i gjensatte trær på hogstflater, hvor de hekker noen år før trærne blåser ned eller knekker. Informasjonen om slike hekkeplasser er ofte for gammel til å inkluderes i viltkartet, og er dessuten av begrenset verdi. Leveområder for skogdue som har kommet med på kartet gjelder som regel større sammenhengende løvskogsområder med mosaikk av dyrka mark, hagemark og åkerholmer.

Dvergspett ble funnet hekkende flere steder under feltarbeid, og er referert som hekkefugl på ytterligere lokaliteter, bl.a. i rapporter fra NOF avd. Oslo og Akershus. Arten virker temmelig jevnt utbredt i kommunene, men populasjonsstørrelse og eventuell bestandsutvikling er ikke kjent. Vendehals observeres også spredt og nokså hyppig. Matvanene til vendehalsen tilsier at den furasjerer mye på solåpne lokaliteter, i kanter mot dyrka mark, hager, hogstfelt etc. Den inngår som fast "inventar" på de rikere kulturlandskap/hagemarkslokalitetene i Follo. Arten har vist kraftig tilbakegang, men årsakene er ikke kjent.

Punktfesting av 10 hønsehaukreir er utført i forbindelse med viltkartleggingen (tabell 2). Dette gjelder 7 forskjellige hekkelokaliteter. På 3 av lokalitetene har vi punktfestet to alternative reir. Dette gjelder lokaliteter der vi kjenner to intakte reir, og der paret har alternert mellom reirene i løpet av de siste åra. Ytterligere én lokalitet (flate i Frogn) er figurert ut som leveområde for hønsehauk (samt et stort antall andre arter med viltvekt) uten at reirlokaliteten er kjent.

Tabell 2: Viltarter på den norske rødlista (Direktoratet for Naturforvaltning 1999) som inngår i viltkartleggingen i Nesodden-, Frogn og Ås kommune.

Rødlisterarter	Vitenskapelig navn	RL-Kategori	Ås	Nesodden	Frogn
Åkerrikse	<i>Crex crex</i>	E	22	1	
Skogdue	<i>Columba oenas</i>	V	2	1	6
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	V	2	1	3
Hønsehauk	<i>Accipiter gentilis</i>	V	4	2	5
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	V			1
Myrrikse	<i>Porzana porzana</i>	R	1		
Vannrikse	<i>Rallus aquaticus</i>	R	1		
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	R			1
Dvergspett	<i>Dendrocopos minor</i>	DC	1	5	11
Gråspett	<i>Picus canus</i>	DC			1
Vepsevåk	<i>Pernis apivorus</i>	DC			1
Nattravn	<i>Caprimulgus europaeus</i>	DM		3	1
Stor salamander	<i>Triturus cristatus</i>	E	8	16	18
Liten salamander	<i>Triturus vulgaris</i>	V	20	60	28
Spissnutefrosk	<i>Rana arvalis</i>	R	5	22	5
Slettsnok	<i>Coronella austriaca</i>	V	3		2
Totalt antall arter			11	9	13

2.3. Trekkveier

Av de totalt 19 trekkveiene som inngår, er 17 kategorisert som trekkveier for elg, mens 14 er kategorisert som trekkveier for rådyr. Begge artene er knyttet til 12 av trekkveiene. Informasjonen fra tidligere viltkart er behandlet konservativt, og informasjon om en del eldre trekkveier er utelatt. Dette skyldes at gamle trekkveier er brutt, særlig ved veiutbygging, men også at fokus har vært på bare de antatt viktigste trekkveiene. I Ås krysser 6 av trekkveiene over eller under E 18, mens flere av trekkveiene i Frogn er lokalisert til tunneltaket over tilførselsveien til Oslofjordforbindelsen. Av regional betydning er også nord-sør forbindelseslinjene i Nesodden og Frogn, der viltet trekker gjennom de største eksisterende grøntområdene i det kystnære innlandet på østsiden av Oslofjorden (gjelder også Vestby kommune).

Foruten trekkveiene, er det ikke figurert ut andre funksjonsområder for hjortedyr. Dette er en vesentlig forskjell fra det tidligere viltkartet, der store arealer er figurert som leveområder og vinterbeite for rådyr. I dagens viltsituasjon, anser ikke forvaltningen det som særlig relevant å utfigurere slike arealer.

2.4. Andre arter

Av pattedyrartene som skal inkluderes i en viltkartlegging finnes, for uten elg og rådyr, også grevling, hare, piggsvin, bever og flere arter flaggermus.

7 større hikomplekser for grevling (5 i Ås, 2 i Nesodden) er kartlagt. Grevling er til dels meget vanlig i Follo, og kartleggingen bør derfor konsentrere seg om særlig viktige og store hikomplekser.

Vi har mottatt opplysninger om at piggsvin lokalt er nokså tallrik i tettbygde strøk. Dette gjelder på Nesoddløndet, i Drøbak og i Ås sentrum. Bestanden på Nesodden stammer dels fra dyr som er utsatt. Leveområder for arten skal, i følge den nye vekttabellen, ikke kartlegges. Vinteroppholdssteder skal derimot kartlegges, men vi har ikke informasjon om lokaliseringen til slike i oppholdssteder.

Én overvintringslokalitet for flaggermus har kommet med i kartleggingen. En grundig kartlegging av funksjonsområder for flaggermus lot seg ikke gjøre i dette prosjektet, men bør være en prioritert oppgave for supplerende undersøkelser.

Bare ett funksjonsområde for bever har kommet med i kartleggingen. Leveområder for hare skal kartlegges (viltvekt 1-3). Hare forekommer spredt til vanlig i kommunene, men vi har ikke informasjon om særlig viktige enkeltområder, og har derfor ikke figurert ut leveområder for arten på viltkartet.

4. Litteratur

For en oversikt over litteratur som er referert til i naturtypebeskrivelsene i Natur2000, vises det til vedlegg 2.

Direktoratet for Naturforvaltning, 1996. Viltkartlegging. - DN-håndbok 11, 112 s.

Direktoratet for Naturforvaltning, 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3. 161 s.

Personlige meddelelser:

Kjell Sandaas, Nesodden
Leif Åge Strand, Oslo

Vedlegg 1: Rødlisterkategorier

Rødlisterkategorier i følge siste utgave av den norske rødlista (Direktoratet for Naturforvaltning 1999).

Forkortelse	Betegnelse	Definisjon
Ex	Utryddet	Arter som ikke har vært registrert i naturen de siste 50 åra. Antatt utryddede arter (forsvunnet for mindre enn 50 år siden) angis med Ex?
E	Direkte truet	Arter som er direkte truet og som står i fare for å bli utryddet i nærmeste framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
V	Sårbar	Sårbare arter med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppen direkte truet dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
R	Sjelden	Sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt situasjon pga. liten bestand eller med spredt og sparsom utbredelse.
DM	Bør overvåkes	Kategorien omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til overvåkning av situasjonen.
DC	Hensynskrevende	Hensynskrevende arter som ikke tilhører kategori E, V eller R, men som pga. tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.

I tillegg tilkommer *ansvarsartene*. Ansvarsart er ingen truetetskategori, men er ment som et supplement til rødlisten. Listen over ansvarsarter skal dekke arter som bl.a. har en relativt stor andel av totalbestanden innenfor landets grenser, og som Norge derfor har et spesielt stort forvaltningsansvar for.

Vedlegg 2: Litteraturliste fra Natur2000

Denne lista refererer litteratur som er henvist direkte til i naturtypebeskrivelsene i Natur2000-basen for de tre kommunene.

- Andersen, G. S. og Bergan, M. 2003. Hekkende sjøfugl i Oslo og Akershus 2003. Ornitologiske registreringer på sjøfuglkoloniene i indre Oslofjord. Norsk Ornitologisk Forening, avd Oslo og Akershus. Rapport til Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvern avd
- Andersen, G.S. og Bergan, M. 1992. Sjøfuglregistreringer i Indre Oslofjord 1992. Rapport til Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvern avdelingen (unntatt offentlighet).
- Bergan, M. og Andersen, G.S. 1988. Sjøfuglene i Indre Oslofjord. Vår Fuglefauna 11 (4), s 199-211
- Bredesen, B. og Andreassen, E.T. 1992. Fugler og naturverdier ved Røer gård, Nesodden. Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus. Rapport, 63 s.
- Dale, S., Andersen, G. S., Eie, K., Bergan, M. og Stensland, P. 2001. Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus 2001. 362 s.
- Dolmen, D. 1983. A survey of the Norwegian newts (*Triturus*, Amphibians); their distribution and habitats. Medd. norsk vilt-forsk. 3 (12).
- Follorådet 1996. Prosjekt "Biologisk mangfold, registrering av regionalt viktige områder i Follo". Follorådets arbeidsgruppe for miljøvern saker, april 1996. Rapport, 68 s samt analogt og digitalt kartverk.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989b. Utskrift fra viltområderegisteret for Frogn kommune, inkl. viltkart. Fylkesmannens miljøvern avdeling.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989c. Utskrift fra viltområderegisteret for Nesodden kommune, inkl. viltkart. Fylkesmannens miljøvern avdeling.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989d. Utskrift fra viltregisteret for Ås kommune, inkl. viltkart. Fylkesmannens miljøvern avdeling.
- Grandalen, P. A. 1997. Kartlegging av Nøstvedt kulturområder. Brev til Ås kommune. 01.08.1997.
- Naturverninspektøren for Sør-Norge 1977. Verneplan for sjøfuglreservater. Utkast delplan 1: Østfold, Oslo/Akershus, Buskerud og Vestfold.
- NOF Oslo og Akershus 2002. Rapport om fuglelivet på Digerud i Frogn kommune våren 2002. Rapport 2003, 18 s
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1995a. Rapport om fuglelivet ved Skoklefalltjern, Nesodden. Rapport 12 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1996. Rapport om fuglelivet i Bergerområdet i Nesodden kommune. Rapport 5 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1996. Rapport om fuglelivet ved Nyborgdammene, Fjellstrand i Nesodden kommune. Rapport 6 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1997. Rapport om fuglelivet ved Sørby gård og i Sørbykogen i Nesodden kommune. Rapport 5 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1998. Rapport om fuglelivet i Nissedalen, Solbukta og Slora i Frogn kommune. Rapport 5 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 1999. Rapport om fuglelivet i området fra Kirkevika til Rud Gård i Nesodden kommune. Rapport 6 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 2000. Rapport om fuglelivet i den indre delen av Bunnefjorden i Frogn kommune. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus november 2000, 6 s.
- NOF, avd. Oslo og Akershus 2000. Rapport om fuglelivet ved Flaskebekkområdet, Nesodden. Rapport 6 s.
- Strand, L.Å. 1996. Dammer i Follo. Akershus fylkeskommune/Follorådet 1996, Oslo.

Vedlegg 3: Observatørliste fra Natur2000

Lista under gjengir navnene til observatører for viltinformasjon i Natur2000-basen for de tre kommunene.

Arne Heggland
Arne Hjertholm
Bjørn Roger Asbjørnsen
Bård Bredeesen
Bård Næss
Christian Steel
Dag Svalastog
Eli Moe
Ellen Tove Andreassen
Erik Svensen
Finn Tjernshaugen
Geir Andersen
Guttorm Bjørge
Hans Petter Kristoffersen
Håkan Billing
Kim Abel
Kjell Magne Olsen
Kjell Sandaas
Knut Eie
Leif Åge Strand
Morten Bergan
NOF-medlemmer
Ola Bjerke
Ole Jakob Sørensen
Per A. Frydenborg
Per Arne Grandalen
Pål Sørensen
Reidar Haugan
Rune Aanderaa
Sigve Reiso
Stein Kristiansen
Steinar Olsen
Terje Blindheim
Tom Hellik Hofton
Tor Kvarme
Tor Tjernshaugen
Vidar Selås
Viltnemnda i Frogn